

NESKATOA, NE TU SO GAUSA MOISSA?

Nagore Irazustabarrena
Uranga
@irazustabarrena

Kolonia (egungo Alemania), 1496ko azaroaren 7a. Arnold Von Harff noble renaniarra, 1471n Bedburgeko Harff gazteluan jaioa, erromesaldian abiatu zen. Erroman, Jerusalem, Santiagon eta beste hainbat tokitan egon ondoren, hiru urteren buruan, 1499ko azaroan itzuli zen etxera. Bidaia luzean ikusi eta entzundakoak idatziz jaso zituen, eta 1860an E. von Groote-k argitaratu. Euskal Herritik bitan igaro zen. Santiagora bidean Izuratik sartu zen, eta Iruñea, Gares eta Vianatik pasa ondoren, Ebro zeharkatu zuen. Bueltan, Gasteiztik Tolosara joan zen, San Adrianen barrena, eta Irundik ere igaro zen.

Von Harffek berak adierazi zuenez, “erromesaldi onuragarria egitea erabaki nuen, nire arimaren kontsolagarri eta salbagarri [...] baina baita hiriak, herrialdeak eta herrien ohiturak ezagutzeko ere”. Zenbaitek Behe Erdi Aroaren eta Aro Modernoaren arteko haustura espiritualaren isla ikusten du erromes-bidaiairenen jarreran.

Bidaiairenen alderdi ludiko eta praktikoa hori nabarmentzen da, besteak beste, euskara, bretoiera, esloveniera, turkiera, hebreera, arabiera, albaniera, hungariera, siriakoa, amharera eta armenierazko hiztegitxoetan. Egungo bidaia-gidetan bezala, oinarritzko hitz eta esaldi praktikoak ordainak eman zituen hizkuntza

Arnold Von Harff (1471-1505) renaniar erromesaren bidaia-liburuko bi orrialde. Ezkerrean Egiptoko krokodilo bat dago irudikatuta. Eskuinean, aldiz, Nanteseko jantzi tipikoak daude jasota eta, irudiaren azpian, bretoierazko hiztegitxoa.

horietan. Zenbakiak euskaraz *bat, bij, yron, lae, boss, see, sespe, tzortzey, we-deatzey* eta *hammer* ziren. Ogia, ura eta ardoa nahi izanez gero *ogea, oyra* eta *arduwa* eskatu behar ziren, eta prezioa jakiteko, *schatbat* galdetu.

Erromesaren asmo ez hain zerutiarren froga nagusia hiztegitxo guztietan –armenierakoan izan ezik– sartu zuen esaldia da: “Neska ederra, etorri nirekin ohera”. Euskarazko ordaina, hauxe: *schatuwa ne tu so gausa moissa*. Adituak bat datoz lehen hitzen esanahian; *scha-*

tuwa ne tu so hori “neskatoa, nahi duzu” litzateke. Julio Urkixo eta Justo Garatek uste zuten *gausa moissa* “gauza motza” zela, “alua” esan nahi zuela eta aditza (kasu honetan, adibidez, “erabili”) elipsian legokeela. Koldo Mitxelenaren ustez, aldiz, *gausak* “gautzan” edo “goazen” esan nahi du, eta ez zeukan garbi *moissa* zer zen: “Ohera”? “Batera”?

Hizkuntzalariak ere bat ez zetozen esaldi horrekin, lortu ote zuen Von Harffek *schatuwaren* batek baiezkota esatea edo proposamena ulertzea behintzat? ■

Makiak sasi artean ezkutatuta

Jatorrian, Korsikako italieraz, *macchia* hitzak “sasiz estalitako zelaia edo basoa” esan nahi du. Ondoren, *maki* hitza ekosistema mediterraneo jakin bat izendatzeko erabiltzen hasi ziren, nagusiki Frantziako hego-ekialdean topa daitekeena eta zuhaixka eta zuhaitz termofilo ugariakoa. Gerra napoleonikoen garaian

derrigorrezko errekrutatze militarra saihesteko eremu horietan ezkutatzen zirenei *maquisards* edo *maqui* esan zieten. Eta aurrerago, Bigarren Mundu Gerran, frantziar erresistentziako kideek, batez ere landa eremuan, izen hori hartu zuten, baita geroago frankismoaren aurka arituko ziren gerrillariak ere. ■